

ANALIZA CADRULUI LEGAL NAȚIONAL ȘI INTERNAȚIONAL PRIVIND INFRAȚIUNEA DE LUARE DE MITĂ

CUCIURCĂ Angela,

doctor în drept, conferențiar universitar,

Universitatea Tehnică din Moldova

E-mail: angelacuciurca3@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-5202-9467>

REZUMAT

Studiul efectuat este unul actual, fiind determinat de faptul că corupția este una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă, în ultimii ani, Republica Moldova. Aceasta afectează la toate nivelurile statul, societatea, interesele legale ale cetățeanului, minimizează eforturile orientate spre dezvoltarea structurilor democratice, erodează climatul de respectare a ordinii de drept, generează grave încălcări la capitolul respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale, aduce prejudicii pe plan intern și extern statului nostru.

Corupția, ca fenomen social, implică o discrepanță semnificativă între modelele (valorile, normele, practicile și regulile) sociale și culturale caracteristice societății respective și așteptările legitime ale membrilor societății (indivizi, organizații sau grupuri sociale). Factorii care influențează dezvoltarea și răspândirea corupției sunt foarte numeroși. Cel mai important factor ce generează corupția, fiind aspirația individului de a-și îmbunătăți poziția financiară, inclusiv prin mijloace ilegale sau ilicite.

Articolul științific analizează reglementarea juridică națională și internațională privind infracțiunea de luare de mită, dintr-o perspectivă multiaspectuală, bazându-se pe normele naționale și internaționale în materie.

Valoarea aplicativă a studiului constă în realizarea unei analize și interpretări a legislației privind infracțiunea prevăzută la art. 333 CP al RM pentru a favoriza soluționarea mai multor probleme condiționate de lacunele întâlnite în reglementările naționale din domeniu; rezultatele pot contribui la o mai corectă calificare a acestei infracțiuni; elaborarea unor recomandări practice, orientate spre perfecționarea legislației în vigoare.

Cuvinte-cheie: corupere, privilegii și inegalități, norme naționale și internaționale, perfecționarea legislației în vigoare, recomandări practice, lacune în reglementările naționale, calificarea infracțiunii.

ANALYSIS OF THE NATIONAL AND INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORK ON THE CRIME OF BRIBERY

CUCIURCĂ Angela,

PhD in Law, Associate Professor

Technical University of Moldova

E-mail: angelacuciurca3@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-5202-9467>

SUMMARY

The study is a current one, determined by the fact that corruption is one of the most serious problems that the Republic of Moldova has been facing in recent years. It affects the state, society, and the legal interests of citizens at all levels, minimizes efforts aimed at developing democratic structures, erodes the climate of respect for the rule of law, generates serious violations of human rights and fundamental freedoms, and causes damage to our state both internally and externally.

Corruption, as a social phenomenon, involves a significant discrepancy between the social and cultural models (values, norms, practices, and rules) characteristic of the respective society and the legitimate expectations of the members of society (individuals, organizations, or social groups). The factors that influence the development and spread of corruption are very numerous. The most important factor that generates corruption is the individual's aspiration to improve his or her financial position, including through illegal or illicit means.

The scientific article analyzes the national and international legal regulation on the crime of bribery, from a multi-aspect perspective, based on national and international norms on the subject.

The applied value of the study consists in carrying out an analysis and interpretation of the legislation on the crime provided for in art. 333 of the Criminal Code of the Republic of Moldova in order to favor the solution of several problems caused by the gaps encountered in the national regulations in the field; the results can contribute to a more correct qualification of this crime; the elaboration of practical recommendations, oriented towards the improvement of the legislation in force.

Key words: corruption, privileges and inequalities, national and international norms, improvement of existing legislation, practical recommendations, gaps in national regulations, qualification of the crime.

Introducere. Actualitatea și importanța temei cercetate rezidă în faptul că astăzi problema corupției este plasată în centrul atenției publice din întreaga republică. Totodată, corupția subminează, pe termen lung, eficiența funcționării democratice a unui stat de drept și, percepută de majoritatea persoanelor ca fiind una dintre cele mai serioase provocări, prezintă o amenințare pentru valorile de maximă importanță, compromite însăși încrederea cetățenilor în democrație și justiție.

Atât forurile internaționale, cât și cetățenii statului nostru, având în vedere consecințele negative pe care aceasta le are în ceea ce privește dezvoltarea societății în ansamblu, creșterea nivelului de trai, dezvoltarea economiei de piață, au dus la necesitatea adoptării unor măsuri ferme, apte să pună sub control acest fenomen [35, p. 40]. Astfel, prevenirea și combaterea corupției constituie una din prioritățile actuale ale reformelor economice, politice și sociale din Republica Moldova. De asemenea, având în vedere obiectivele strategice pe care și le-a propus, rezolvarea acestei probleme este apreciată ca una dintre cele mai esențiale preocupări ale societății la etapa actuală.

Din motivul că, combaterea fenomenului corupției este indisolubil legată de prevenirea acestuia, Strategia națională de integritate și anticorupție pentru anii 2017–2025 are la bază prioritatea activităților de prevenire față de cele de reprimare, deoarece ultimele presupun mai multe acțiuni complexe și îndelungate, precum și proceduri mai costisitoare. Un obiectiv major al politicii de prevenire a fenomenului corupțional îl constituie cooperarea permanentă a instituțiilor publice cu societatea civilă, implicarea acesteia în acțiunile de prevenire a corupției, prin informarea permanentă a opiniei publice despre cauzele și consecințele negative ale acestui fenomen.

Materiale și metode. Studiul efectuat s-a realizat pe materiale documentare constituite dintr-o combinație de surse normative, doctrinare și analitice, selectate în scopul examinării aprofundate a reglementării juridice naționale și internaționale privind infracțiunea de luare de mită [34, p. 99].

Procesul de documentare s-a axat pe analiza actelor internaționale la care Republica Moldova este parte, în special Convenția penală privind corupția, Convenția Civilă privind Corupția, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.542 din 19.12.2003, Convenția ONU împotriva corupției, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.158 din 06.07.2007, Rezoluția (98) 7 cu privire la autorizarea creării Acordului parțial lărgit care stabilește „Grupul de state împotriva corupției-GRECO”, ș.a.

Cercetarea realizată în prezentul studiu a fost materializată prin aplicarea metodei construcției abstracte, a interpretării logice a normelor de drept, metoda analitică, precum și metoda comparării. Îmbinarea acestor metode oferă o perspectivă în elaborarea unui instrumentariu juridic prompt și necesar de identificare a deficiențelor ce caracterizează reglementările referitoare la infracțiunea cercetată și formularea soluțiilor în vederea aplicării legii penale în conformitate cu principiul legalității, precum și eliminării lacunelor existente în legea penală națională, fapt ce ar permite asigurarea consecvenței normelor juridico-

penale.

Rezultate și discuții. Analizând cadrul legal privind infracțiunea de luare de mită, în special totalitatea actelor normative în vigoare care reglementează această infracțiune, relatăm că în spațiul legislativ european în cadrul celei de-a 102-a sesiune a Comitetului Miniștrilor din 4 mai 1998 a fost adoptată Rezoluția (98) 7 cu privire la autorizarea creării Acordului parțial lărgit care stabilește „Grupul de state împotriva corupției-GRECO”, instituție care are ca scop ameliorarea capacității membrilor săi de a lupta împotriva corupției prin supravegherea punerii în aplicare a angajamentelor lor în acest domeniu [4].

Toate aceste acțiuni destul de chibzuite și concrete ale organismelor europene s-au încununat cu succes la 27 ianuarie 1999 când, la Strasbourg, Consiliul Europei a adoptat Convenția penală privind corupția. În acest act pentru prima dată au fost supuse reglementării penale infracțiunile de corupție în sistemul european [3]. Această Convenție reglementează corupția în cele două modalități de săvârșire: corupere activă și corupere pasivă.

Astfel conform art.2 din Convenție, corupția activă este reglementată ca fiind: „faptul săvârșit intenționat de a propune, oferi sau da, direct sau indirect, orice avantaj necuvenit unuia dintre agenții publici, pentru el însuși sau pentru altcineva, pentru ca acesta să efectueze sau să se abțină de la efectuarea unui act în exercițiul funcției sale”[3].

De asemenea, în art.3 al Convenției indicate reglementează coruperea pasivă ca: „faptul săvârșit intenționat de unul dintre agenții publici de a solicita sau primi, direct sau indirect, orice avantaj necuvenit, pentru el însuși sau pentru oricine altcineva, sau de a accepta o ofertă sau o promisiune a unui avantaj pentru a efectua sau a se abține de la efectuarea unui act în exercițiul funcțiilor sale”[3].

De o deosebită importanță este și Convenția Civilă privind Corupția, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.542 din 19.12.2003 (în continuare Convenția Civilă), care reglementează corupția după cum urmează: „faptul de a solicita, de a oferi, de a da sau a accepta, direct sau indirect, un comision ilicit sau un alt avantaj necuvenit sau promisiunea unui asemenea avantaj necuvenit, care afectează exercitarea normală a unei funcții sau comportamentul cerut beneficiarului comisionului ilicit sau al avantajului necuvenit, sau al promisiunii unui asemenea avantaj necuvenit”[1].

Un alt act internațional este Convenția ONU împotriva corupției, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.158 din 06.07.2007 (în continuare Convenția ONU), care reglementează corupția agenților publici naționali ca: „acțiune de a solicita sau de a accepta, direct sau indirect, un folos necuvenit pentru sine sau pentru o altă persoană, cu scopul de a îndeplini ori de a se abține de la îndeplinirea unui act în exercițiul funcțiilor sale oficiale”[2].

Fiind adoptat la Adunarea Generală ONU la 17.12.1971, Codul comportării persoanelor cu funcție de răspundere, care asigură ordinea de drept, prevede că: „cu toate că reglementarea corupției trebuie să fie în conformitate cu dreptul național, este necesar de a sesiza, a înțelege că această reglementare cuprinde comiterea

sau abținerea de la comiterea unei acțiuni de către o persoană care se găsește în exercițiul atribuțiilor de serviciu, în urma cadourilor primite sau cerute, promisiunilor sau stimulentei, sau primirea lor ilegală de fiecare dată când are loc o astfel de acțiune sau inacțiune”[2].

Un act important este și Legea nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. Prin această lege s-a ratificat Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles la 27 iunie 2014. Art. 2. Guvernul a întreprins măsurile necesare pentru realizarea prevederilor acordului menționat. Art. 3. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene a pregătit și a remis pozitarului instrumentul de ratificare [26].

În spațiul legislativ al Republicii Moldova, pentru prima dată, reglementarea corupției apare în Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 104 din 30 aprilie 1992 cu privire la măsurile de combatere a corupției în organele puterii de stat și administrației de stat [19]. Conform acestui decret în scopul preîntâmpinării și curmării corupției, s-a decretat crearea Consiliului coordonator pentru combaterea corupției pe lângă Președintele Republicii Moldova; conducătorii organelor puterii de stat și administrației de stat să efectueze până al 1 august 1992 atestarea tuturor funcționarilor de stat, folosind maximal posibilitățile ei pentru întărirea aparatului de stat, îmbunătățirea muncii de selectare, pregătire și repartizare a decretelor, preîntâmpinarea corupției; depunerea obligatorie a declarației despre situația materială a familiei pentru persoanele cu funcții de răspundere din organele puterii de stat și administrației de stat, care procură pe calea privatizării avere de stat în proprietate personală, cu excepția apartamentelor (caselor) din fondul locativ de stat în care locuiesc; se interzice funcționarilor din aparatul de stat: să desfășoare activitatea de antreprenor; să acorde orice ajutor neprevăzut de lege persoanelor fizice și juridice, profitând de situația lor serviciu, pentru desfășurarea activității de antreprenor, primind pentru aceasta recompense, beneficiind de servicii și înlesniri; să îndeplinească prin cumul o altă muncă plătită (cu excepția activității științifice, pedagogice și de creație), precum și să desfășoare activitate de antreprenor prin mijlocituri, să fie persoane de încredere ale unor terți persoane în afacerile organului de stat ai cărui funcționari sunt; să primească pentru exercitarea obligațiilor de serviciu cadouri în orice formă de la întreprinderi, organizații și cetățeni; să participe direct sau prin intermediul unui reprezentant la conducerea societăților pe acțiuni, societăților cu responsabilitate limitată sau a altor agenți economici [19].

Corupția reprezintă o amenințare gravă la adresa valorilor democratice și a statului de drept, principii fundamentale consfințite în Constituția Republicii Moldova. Iată câteva aspecte care ilustrează reglementarea legăturii dintre corupție și normele

constituționale: subminarea principiului egalității: corupția creează privilegii și inegalități, încălcând dreptul la egalitate în fața legii, garantat de articolul 16 din Constituția Republicii Moldova, afectarea drepturilor și libertăților fundamentale: corupția poate limita accesul la servicii publice esențiale, cum ar fi sănătatea și educația, încălcând drepturile fundamentale ale cetățenilor, de asemenea, corupția poate afecta negativ dreptul la proprietate, prin practici ilegale de expropriere sau achiziții publice frauduloase, slăbirea instituțiilor democratice: corupția erodează încrederea cetățenilor în instituțiile statului, cum ar fi Parlamentul, Guvernul și sistemul judiciar, subminând astfel principiile democrației, practicile corupte pot compromite integritatea procesului electoral și pot distorsiona reprezentarea democratică. Încălcarea principiului legalității: corupția implică adesea încălcarea legilor și a normelor etice, contravenind principiului legalității, care stă la baza statului de drept. În actele Curții Constituționale a Republicii Moldova, se pune accent pe preambulul

Constituției, care accentuează gravitatea problemelor cauzate de corupție, și amenințările pe care aceasta le aduce stabilității și siguranței societății [5].

De asemenea în Republicii Moldova incriminarea infracțiunilor de corupție se face și prin reglementările Codul penal al Republicii Moldova [6]. Astfel, CP RM nici nu reunește să reglementeze într-un singur capitol toate infracțiunile care pot fi calificate drept infracțiuni de corupție. Din această cauză, infracțiuni de corupție sau cu elemente de corupție pot fi găsite în cuprinsul Cap. III, VI, VIII și XIX din CP RM. Deși se află inserate în conținutul diferitelor infracțiuni, care nu fac parte din sfera propriu-zisă a corupției, anumite acte de corupție pot avea caracteristici comune și generale [6].

CPP RM de asemenea conține mai multe articole relevante pentru reglementarea corupției, care se împletesc cu prevederile CP RM. Iată câteva aspecte cheie: competența organelor de urmărire penală: Articolul 269 din CPP stabilește competența CNA în efectuarea urmăririi penale pentru infracțiuni de corupție, cum ar fi cele prevăzute la articolele 239-240 din Codul Penal [7].

Articolul 269/2 din CPP atribuie SFS competența de a urmări penal infracțiuni de corupție legate de domeniul fiscal, cum ar fi cele prevăzute la articolele 250-253 din CP RM. Este important de menționat faptul că, există cazuri în care competențele acestor organe se suprapun. Acțiunea civilă în procesul penal reglementat în art. 219-226 CPP RM reglementează modul în care persoanele care au suferit prejudicii din cauza actelor de corupție pot intenta acțiuni civile pentru a obține despăgubiri. Aceste prevederi permit victimelor corupției să ceară repararea prejudiciilor materiale, morale sau de reputație. Cooperarea internațională: CPP conține prevederi care permit cooperarea cu autoritățile din alte state în investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor de corupție, în conformitate cu tratatele internaționale. Protecția martorilor: CPP conține măsuri de protecție a martorilor, care sunt esențiale în cazurile de corupție,

unde martorii pot fi supuși presiunilor sau intimidărilor. Este important de reținut că lupta împotriva corupției implică o interacțiune complexă între normele procedurale penale și cele penale materiale [7].

Deosebit de importantă este și Legea Republicii Moldova, nr.1104 din 06.06.2002 cu privire la CNA, care reglementează cadrul juridic, principiile de activitate, misiunea, funcțiile, atribuțiile și drepturile CNA, precum și modul de organizare și funcționare a acestuia [20].

O altă lege este și Legea Republicii Moldova, nr.180 din 19.12.2011 cu privire la Comisia Națională de Integritate, prin care a fost aprobat Regulamentul Comisiei Naționale de Integritate. Comisia Națională de Integritate este o autoritate publică autonomă și independentă față de alte autorități publice, față de persoane fizice și juridice, care își exercită atribuțiile ce îi sunt date în competență prin Legea privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor care dețin o funcție de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere nr.1264-XV din 19.07.2002 [24] și prin Legea cu privire la conflictul de interese nr.16-XVI din 15.02.2008 [23]. Comisia are drept obiectiv implementarea mecanismului de verificare și de control al declarațiilor cu privire la venituri și proprietate ale persoanelor care dețin o funcție de demnitate publică, ale judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și ale unor persoane cu funcție de conducere și al declarațiilor de interese personale, precum și a mecanismului de soluționare a conflictelor de interese, acționând conform principiilor legalității, imparțialității, independenței, celerității, ale dreptului la apărare și ale bunei administrări [21].

Legea Republicii Moldova, nr. 16-XVI din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese, reglementează incompatibilitățile și restricțiile impuse persoanelor care exercită funcții de demnitate publică, funcții publice sau alte funcții prevăzute în prezenta lege, soluționarea conflictelor de interese, precum și modul de prezentare a declarației cu privire la conflictul de interese [23].

De asemenea și Legea Republicii Moldova, nr. 1264-XV din 19 iulie 2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor care dețin o funcție de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere, stabilește obligativitatea, precum și modul de declarare și de exercitare a controlului asupra veniturilor și proprietății persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere. Această lege are drept scop instituirea măsurilor de prevenire și de combatere a îmbogățirii fără justă cauză a persoanelor cu funcții de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere [24].

Incriminarea corupției se mai face și prin Legea Republicii Moldova, nr. 90 din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției, care stabilește acțiuni de prevenire și de combatere a corupției, asigurând apărarea drepturilor și libertăților persoanei, intereselor

publice, securității naționale și înlăturarea consecințelor actelor de corupție [22].

Un alt act este și Legea Republicii Moldova, nr. 443 din 04.05.1995, serviciului public, care reglementează protejarea activității legitime a funcționarului public: curmarea încercărilor de a-l împiedica să-și îndeplinească atribuțiile de serviciu, responsabilitatea cetățenilor pentru atentatele la activitatea legală a funcționarului și pentru nesupunere dispozițiilor sau cerințelor lui legitime [25].

De un interes deosebit este și Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 325 din 17.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul fiscal pentru anii 2018-2020, prin care s-a aprobat Planul sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul fiscal pentru anii 2018-2020 și s-a stabilit controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Ministerului Finanțelor [28].

O altă hotărâre este Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 370 din 21.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul achizițiilor publice pentru anii 2018-2020, prin care Guvernul a hotărât să se aprobe Planul sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul achizițiilor publice pentru anii 2018-2020; controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Ministerului Finanțelor [29].

De asemenea și Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 410 din 07.05.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul vamal pentru anii 2018-2020, se referă la prevenirea și combaterea corupției includ Serviciul Vamal în calitate de instituție responsabilă pentru implementarea măsurilor anticorupție în sectorul vamal, alături de alte autorități publice [30].

Analizăm în continuare și unele elemente de drept comparat în materia infracțiunii de luare de mită.

Analizând CP al României din 2009 se observă comasarea faptelor de corupție din sectorul public cu faptele de corupție din sectorul privat, în care Cap. I „Infracțiuni de corupție” din Titlul V „Infracțiuni de corupție și de serviciu” din p.s. conține articolul 289 „Luarea de mită”. În art. 289 CP Rom din 2009, ca subiect al infracțiunii este menționat funcționarul public și una dintre persoanele prevăzute în alin. (2) art. 175 CP Rom din 2009. Totuși, în alin. (1) art. 308 CP Rom din 2009 se prevede: „Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-300 și art. 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul *oricărei persoane juridice*” [37, p. 267]. Ergo, subiect al infracțiunii, prevăzute la art. 289 CP Rom din 2009 poate fi și o persoană fizică din cadrul unei persoane juridice de drept privat. Este important de subliniat că, potrivit alin. (2) art. 308 CP Rom din 2009, limitele speciale ale pedepsei, stabilite persoanelor menționate în alineatul (1) al acestui articol, se reduc cu o treime în comparație cu cele stabilite pentru funcționarii publici. În acest mod, pe cale legislativă, se asigură respectarea principiului individualizării

sancțiunilor [37, p. 267].

În p.s. a CP Român din 2004, Cap. I „Crime și delict de corupție” din Titlul VI „Crime și delict contra intereselor publice” conținea articolul 308 „Luarea de mită”. Potrivit alin. (2) art. 308 CP Rom din 2004, subiect al infracțiunii de luare de mită putea fi un funcționar. Definiția noțiunii de funcționar era formulată în art. 162 CP Român din 2004: „Prin funcționar se înțelege orice persoană care exercită o însărcinare în serviciul unei persoane juridice de drept privat.” [17]. Chiar în articolele Cap. I din Titlul VI al p.s. a CP Român din 2004, se făcea diferențierea pedepselor aplicate funcționarilor publici și a pedepselor aplicate altor funcționarilor.

Comasarea în cadrul aceluiași fapte a corupției din sectorul public și a corupției din sectorul privat și-a găsit implementarea nu doar în legislația penală a României. Astfel, partea special. a Codului penal al Republicii Azerbaidjan (în continuare – CP Az) conține Cap. 33 „Infracțiuni de corupție sau alte infracțiuni contra intereselor de serviciu”, din care fac parte articolul 311 „Luarea de mită (mituirea pasivă)”. Din art. 311 CP Az reiese că subiect al infracțiunii de luare de mită (mituirea pasivă) este persoana cu funcție de răspundere. Conform alin. 3, 4 și 5 din nota la art. 308 CP Az, persoane cu funcție de răspundere sunt, printre altele: șefii și angajații întreprinderilor, instituțiilor sau organizațiilor de stat ori municipale, ai altor organizații comerciale sau necomerciale; persoanele care, în virtutea unei însărcinări speciale, îndeplinesc funcții organizatorice de dispoziție sau funcții administrativ-economice în întreprinderile, instituțiile sau organizațiile de stat ori municipale, în alte organizații comerciale sau necomerciale; persoanele care desfășoară activitatea de întreprinzător fără constituirea unei persoane juridice [18].

P.s. a CP al Republicii Lituania [15] (în continuare – CP Li) conține Capitolul XXXIII „Infracțiuni și contravenții împotriva serviciului civil și a interesului public”, din care fac parte articolul 225 „Luarea de mită”. Subiect al infracțiunii, prevăzute la art. 225 CP Li, este funcționarul public sau o persoană echivalentă acestuia. În corespundere cu alin. 3 art. 230 CP Li, funcționarului public i se asimilează „o persoană care lucrează pentru orice organizație non-publică sau privată sau desfășoară activități profesionale și deține competențe administrative adecvate sau are dreptul de a acționa în numele acestui organism, acestei întreprinderi sau organizații sau oferă public servicii” [15].

În p.s. a CP al Republicii Serbia (în continuare – CPS), Cap. 33 „Infracțiuni contra funcției de serviciu” include articolul 367 „Solicitarea și acceptarea de mită”. Art. 367 CPS stabilește răspunderea „funcționarului care solicită sau acceptă un cadou sau alt beneficiu ori care acceptă promisiunea unui cadou sau altui beneficiu pentru sine sau pentru altul, pentru a îndeplini un act oficial în limitele competenței sale, care nu ar trebui să fie îndeplinit, ori pentru a nu îndeplini un act oficial care ar trebui să fie îndeplinit.” În corespundere cu alin. (6) art. 367 CPS, „un funcționar responsabil într-o întreprindere, instituție sau altă entitate, care comite infracțiunea specificată la alineatele (1), (2) și (4) ale

prezentului articol, se pedepsește cu pedepsele stabilite pentru această infracțiune” [33, p. 90].

În p.s. a CP al Republicii Bulgaria [10] (în continuare – CPB), Capitolului opt „Infracțiuni împotriva activității organelor de stat, a organizațiilor obștești și a persoanelor ce îndeplinesc funcții publice” conține Subsecțiunea IV „Mita”. În cadrul acesteia, art. 301, 302, 302a și 303 CPB stabilesc răspunderea pentru luarea de mită [10].

În alte legi penale străine, în cadrul aceluiași capitol, însă în articole aparte, se incriminează faptele de corupție în sectorul public și faptele de corupție în sectorul privat.

De pildă, în CP al Ucrainei [12] (în continuare – CPU), faptele de corupție din sectorul public și faptele de corupție din sectorul privat sunt incriminate în articole diferite, dar în același titlu – Titlul XVII „Infracțiuni în sfera activității de serviciu și a activității profesionale, legate de prestarea serviciilor publice” al p.s. Astfel, art. 368 CPU stabilește răspunderea pentru acceptarea de către o persoană cu funcție de răspundere a propunerii, promisiunii sau dării de remunerație ilegală. Art. 368³ a completat CPU în rezultatul adoptării Legii Ucrainei nr. 3207-VI din 07.04.2011 cu privire la introducerea modificărilor în unele acte legislative ale Ucrainei referitoare la răspunderea pentru faptele ilegale corupționale [27].

Concepția, promovată de legiuitorul ucrainean, este asemănătoare cu cea care este consacrată în legislația penală a Regatului Bhutan. Astfel, p.s. a CP al Regatului Bhutan [11] (în continuare – CP RB) conține Capitolul 20 „Delapidarea și coruperea”. Din acest capitol fac parte articolul 289 „Coruperea” și art. 292 „Coruperea comercială”. La concret, art. 289 CP RB stabilește răspunderea „celui care este un funcționar public și acceptă bani, bunuri sau alte avantaje pentru sine sau pentru o altă persoană în schimbul unei acțiuni legate de atribuțiile publice ale făptuitorului ori al omisiunii de a săvârși o astfel de acțiune. Un făptuitor se face vinovat de infracțiunea de corupere și în cazul în care oferă bani, bunuri sau alte avantaje unui funcționar public în schimbul îndeplinirii de către acest funcționar public a unei acțiuni legate de atribuțiile publice ale făptuitorului ori al omisiunii de a săvârși o astfel de acțiune” [11]. La rândul său, art. 292 CP RB prevede răspunderea „celui care solicită, acceptă sau consimte să accepte bani, bunuri sau alte avantaje, astfel sfidând conștiința sau fiind de acord să sfideze obligația de fidelitate care-i revine făptuitorului în calitatea lui de: (a) partener, agent sau angajat al unei alte persoane; (b) funcționar, director, manager sau agent de conducere de rang înalt însărcinat cu afacerile unei asociații sau ale unei societăți corporative sau non-corporative; (c) mandatar, tutore sau altă persoană care are o calitate fiduciară; (d) avocat, medic, contabil, estimator sau alt consilier profesionist; (e) agent desemnat de instanță, mediator sau executor judecătoresc; ori (f) arbitru sau alt adjudecător ori solitor pretins dezinteresat” [11].

Nu ar fi corect să afirmăm că legislațiile din România, Republica Azerbaidjan, Republica Lituania, Muntenegru, Republica Serbia, Republica Bulgaria, Ucraina și Regatul Bhutan ar asigura mai puțin eficient

individualizarea pedepselor pentru faptele de corupție din sectorul privat în raport cu pedepsele pentru faptele de corupție din sectorul public. Pur și simplu, concepțiile, pe care le promovează acești legiuitori, sunt diferite de concepția consacrată în legea penală a Republicii Moldova. Important este ca o astfel de concepție să corespundă necesităților sociale de la o etapă sau alta de dezvoltare a unei societăți concrete. Concepția, promovată în CP RM din 1961, și-a dovedit lipsa de eficiență, acordând o discreție prea largă instanțelor de judecată în planul individualizării pedepselor pentru faptele de corupție din sectorul privat în raport cu pedepsele pentru faptele de corupție din sectorul public. „În legea penală în vigoare a Republicii Moldova, factorul discreționar a fost redus, asigurându-se diferențierea efectivă a răspunderii penale pentru faptele de corupție din sectorul privat și faptele de corupție din sectorul public” [32, p. 87].

Există legi penale străine în care, ca și în legea penală autohtonă, în capitole aparte sunt incriminate faptele de corupție în sectorul public și faptele de corupție în sectorul privat [36, p. 110].

Bunăoară, în p.s. a CP al Republicii Albania (în continuare – CP RAl), Capitolul III „Faptele penale referitoare la patrimoniu sau la sfera economică” conține Secț. IV „Faptele penale comise în companiile comerciale”. Din această secțiune fac parte articolul 164/a „Coruperea activă în sectorul privat”, care prevede răspunderea pentru „promisiunea, oferirea sau darea, directă ori indirectă, unei persoane, care exercită o funcție de conducere într-o societate comercială sau care lucrează în orice altă funcție în sectorul privat, a oricărei remunerații necuvenite pentru această persoană sau pentru un terț, pentru îndeplinirea sau neîndeplinirea unei acțiunii contrare funcției acestei persoane” [31, p. 185].

Acest articol corespunde art. 333 CP RM. Art. 324 și 325 CP RM le corespund anumite articole din Cap. VIII „Infrațiuni contra autorității statului” din p.s. a CP RAl. Din acest capitol face parte Secț. I „Faptele penale contra activității publice comise de cetățenii albanezi” (care cuprinde, printre altele, art. 244 „Coruperea activă a persoanelor care exercită funcții publice”, art. 244/a „Coruperea activă a funcționarilor publici străini” și art. 245 „Coruperea activă a unui înalt funcționar de stat și a aleșilor / reprezentanților locali”), precum și Secț. II „Faptele penale contra activității publice comise de stat sau de funcționarii publici”.

În p.s. a CP al Republicii Armenia [16] (în continuare – CP RAr), Cap. 22 „Infrațiuni contra activității economice” conține articolul 200 „Mituirea comercială”. În alin. 1 și 2 ale acestui articol se prevede răspunderea pentru mituirea comercială activă, i.e. pentru „transmiterea ilegală de bani, valori mobiliare, alte bunuri sau servicii cu caracter patrimonial unui angajat al unei organizații comerciale sau al unei alte organizații, care exercită o funcție administrativă, unui arbitru, auditor sau avocat, pentru comiterea în favoarea mituitorului de acțiuni (inațiuni) în legătură cu funcția deținută de aceste persoane” [16]. În alineatele 3 și 4 ale art. 200 CP RAr este stabilită răspunderea pentru mituirea comercială pasivă, i.e. pentru „obținerea de către angajații unei organizații comerciale sau ai unei alte

organizații, care exercită funcții de conducere, sau care au calitatea de arbitru, auditor sau avocat, de bani, valori mobiliare sau alte bunuri pentru comiterea de acțiuni (inațiuni) în favoarea mituitorului, cu excepția clientului acestora, în legătură cu poziția pe care o au” [16].

În p.s. a CP al Federației Ruse [14] (în continuare – CP FR), Cap. 23 „Infrațiuni contra intereselor de serviciu în organizațiile comerciale sau în alte organizații” conține art. 204 „Mituirea comercială”. Alineatele 1-4 ale acestui articol prevăd răspunderea pentru „mituirea comercială activă”. Se are în vedere „transmiterea ilegală unei persoane care exercită funcții de conducere într-o organizație comercială sau într-o altă organizație de bani, titluri de valoare sau alte bunuri, ori prestarea ilegală unei astfel de persoane a serviciilor cu caracter patrimonial, ori transmiterea unei astfel de persoane a unor drepturi patrimoniale (inclusiv atunci când, la indicația unei astfel de persoane, se transmit bunuri, se prestează servicii cu caracter patrimonial sau se transferă drepturi patrimoniale către o altă persoană fizică sau juridică) pentru săvârșirea unei acțiuni (inațiuni) în interesul mituitorului sau al unei alte persoane, în cazul în care această acțiune (inațiune) intră în competența de serviciu a unei astfel de persoane sau în cazul în care, în virtutea situației sale de serviciu, o astfel de persoană poate contribui la săvârșirea acțiunii (inațiunii) în cauză” [14]. În sensul alin. 5-8 ale art. 204 CP FR, mituirea comercială pasivă presupune „primirea ilegală de către persoana care exercită funcții de conducere într-o organizație comercială sau într-o altă organizație de bani, titluri de valoare sau alte bunuri, ori beneficierea ilegală de către o astfel de persoană de serviciile cu caracter patrimonial sau de drepturile patrimoniale (inclusiv atunci când, la indicația unei astfel de persoane, se transmit bunuri, se prestează servicii patrimoniale sau se transferă drepturi patrimoniale către o altă persoană fizică sau juridică) pentru săvârșirea unei acțiuni (inațiunii) în interesul mituitorului sau al unei alte persoane, în cazul în care această acțiune (inațiune) intră în competența de serviciu a unei astfel de persoane sau în cazul în care, în virtutea situației sale de serviciu, o astfel de persoană poate contribui la săvârșirea acțiunii (inațiunii) în cauză” [14].

În p.s. a CP al Republicii Georgia [9] (în continuare – CP RG), Capitolul XXIX „Infrațiuni contra intereselor de serviciu în organizațiile comerciale sau în alte organizații” conține articolul 221 „Mituirea comercială”. În alin. 1 și 2 ale acestui articol se stabilește răspunderea pentru mituirea comercială activă. Se are în vedere „oferirea, promisiunea sau darea unei persoane care exercită atribuții de conducere, de reprezentare sau alte atribuții speciale într-o întreprindere sau într-o altă organizație, în formă directă sau indirectă, de bani, titluri de valoare, alte bunuri sau servicii cu caracter patrimonial, și (sau) a altor avantaje necuvenite în favoarea unei astfel de persoane sau a unei alte persoane, pentru ca o astfel de persoană să îndeplinească o acțiune sau să se abțină de la îndeplinirea unei acțiuni prin încălcarea îndatoririlor sale de serviciu, în interesul mituitorului sau al unei alte persoane” [9]. În sensul alin. 3 și 4 art. 221 CP RG, mituirea comercială pasivă presupune „solicitarea sau primirea de către persoana

care exercită atribuții de conducere, de reprezentare sau alte atribuții speciale într-o întreprindere sau într-o altă organizație, ori care lucrează într-o asemenea organizație, în formă directă sau indirectă, pentru sine sau pentru o altă persoană, a ofertei, promisiunii sau transmiterii de bani, titluri de valoare sau alte bunuri, ori a beneficiilor de servicii cu caracter patrimonial și (sau) a altor avantaje necuvenite pentru îndeplinirea unei acțiuni sau abținerea de la îndeplinirea unei acțiuni prin încălcarea îndatoririlor sale de serviciu, în interesul mituitului sau al unei alte persoane” [9].

În p.s. a CP al Republicii Letonia [13] (în continuare – CP RLe), Cap. XIX „Infrațiuni de natură economică” conține articolul 199 „Darea sau luarea de mită comercială”. Acest art. stabilește răspunderea doar pentru mituirea comercială activă, i.e. pentru „oferirea sau acordarea de valori materiale, bunuri sau beneficii de altă natură, personal sau prin intermediari, unui angajat al unei întreprinderi (societăți) sau organizații sau persoanei care, în baza legii sau a unei tranzacții legale, este autorizată să desfășoare activitatea unei alte persoane sau unui angajat cu funcție de conducere al unei întreprinderi (societăți) sau organizații sau unei persoane autorizate în mod similar de către o întreprindere (societate) sau organizație sau persoanei care, în baza legii sau a unei tranzacții legale, este autorizată să soluționeze litigiile, astfel încât, aceasta îndeplinește sau nu o acțiune în interesul celui care acordă beneficiul sau al ofertantului sau al oricărei alte persoane, folosindu-se de autoritatea sa, indiferent dacă valorile materiale, bunurile sau beneficiile de altă natură sunt destinate acestei persoane sau oricărei alte persoane” [13].

În Cap. XIX din CP RLe nu există un articol în care să fie prevăzută răspunderea pentru luarea de mită (mituirea comercială pasivă). Probabil, în acest caz se aplică art. 196 CP RLe. Potrivit acestui articol, răspunderea se aplică pentru utilizarea și depășirea cu rea-credință a autorității, i.e. pentru „Comiterea de acte intenționate, cu rea-credință, de către o persoană cu funcție de răspundere a unei întreprinderi (societate) sau organizații, și anume o persoană care, într-o întreprindere (societate) sau organizație, are dreptul de a lua decizii obligatorii pentru alte persoane sau dreptul de a dispune de bunurile sau resursele financiare ale întreprinderii (societății) sau organizației, folosindu-se de autoritatea sa sau depășindu-și autoritatea, în cazul în care aceste acte au cauzat daune substanțiale drepturilor și intereselor întreprinderii (societății) sau organizației sau intereselor protejate prin lege ale unei alte persoane” [13].

În același timp, Cap. XXIV „Infrațiuni comise în serviciul statului” conține articolul 320 „Acceptarea de mită”. Acest art. corespunde art. 324 CP RM.

În p.s. din CP al Republicii Kazahstan [8] (în continuare – CP RK), Cap. 9 „Delictele penale împotriva intereselor de serviciu în organizațiile comerciale sau în alte asemenea organizații” conține articolul 253 „Mituirea comercială”. Alineatele 1-3 ale acestui articol stabilesc răspunderea pentru mituirea comercială activă, pentru „transmiterea ilegală de bani, valori mobiliare sau alte bunuri către persoana care exercită funcții administrative într-o organizație comercială sau într-o altă organizație, ori prestarea ilegală de servicii cu

caracter patrimonial în schimbul folosirii de către o astfel de persoană a situației sale de serviciu, sau al protecției generale ori al convenției generale în timpul serviciului, în interesele mituitului.” [8] Alin. 4-6 art. 253 CP RK prevăd răspunderea pentru „primirea ilegală de către persoana care exercită funcții administrative într-o organizație comercială sau într-o altă organizație, de valori mobiliare, alte bunuri, ori beneficierea ilegală de servicii cu caracter patrimonial în schimbul folosirii de către o astfel de persoană a situației sale de serviciu, sau al protecției generale ori al convenției generale în timpul serviciului, în interesele mituitului” [8].

Sintetizând cele evocate mai sus, remarcăm că, în legile penale ale Republicii Albania, Republicii Armenia și Republicii Letonia, răspunderea pentru faptele de corupție în sectorul privat este prevăzută în capitolele consacrate infracțiunilor economice și/sau contra patrimoniului. În legile penale ale Federației Ruse, Republicii Georgia și Republicii Kazahstan, răspunderea pentru asemenea infracțiuni este prevăzută în capitolele dedicate infracțiunilor contra intereselor de serviciu în organizațiile comerciale sau în alte asemenea organizații. Doar în legea penală albaneză, răspunderea pentru luarea de mită este stabilită în articole aparte. În celelalte legi penale analizate, răspunderea pentru luarea de mită este prevăzută în cadrul unui singur articol. Se distinge prin originalitate legea penală letonă care incriminează expres doar darea de mită, nu și luarea de mită [31, p. 185].

Concluzii: Încheiem analiza reglementării juridice naționale și internaționale privind infracțiunea de luare de mită cu următoarele concluzii:

1) în rezultatul analizei infracțiunii de la art. 333 CP RM am constatat că, în lucrările analizate găsim puncte de vedere discordante cu privire la: a) conținutul obiectului juridic generic și al obiectului juridic special al infracțiunii respective; b) numărul modalităților normative ale faptelor prejudiciabile ce sunt prevăzute la art. 333 CP RM; c) forma activă sau pasivă a conduitei subiectului infracțiunii; d) momentul de consumare a infracțiunilor care sunt specificate la art. 333 CP RM;

2) nu ar fi corect să afirmăm că legislațiile din România, Republica Azerbaidjan, Republica Lituania, Muntenegru, Republica Serbia, Republica Bulgaria, Ucraina și Regatul Bhutan ar asigura mai puțin eficient individualizarea pedepselor pentru faptele de corupție din sectorul privat în raport cu pedepsele pentru faptele de corupție din sectorul public. Pur și simplu, concepțiile, pe care le promovează acești legiuitori, sunt diferite de concepția consacrată în legea penală a Republicii Moldova;

3) în legile penale ale Republicii Albania, Republicii Armenia și Republicii Letonia, răspunderea pentru faptele de corupție în sectorul privat este prevăzută în capitolele consacrate infracțiunilor economice și/sau contra patrimoniului;

4) în legile penale ale Federației Ruse, Republicii Georgia și Republicii Kazahstan, răspunderea pentru asemenea infracțiuni este prevăzută în capitolele dedicate infracțiunilor contra intereselor de serviciu în organizațiile comerciale sau în alte asemenea organizații;

5) doar în legea penală albaneză, răspunderea

pentru luarea de mită este stabilită în articole aparte. În celelalte legi penale analizate, răspunderea pentru acest fapt este prevăzut în cadrul unui singur articol. Se

distinge prin originalitate legea penală letonă care incriminează expres doar darea de mită, nu și luarea de mită.

Referințe bibliografice:

1. Convenția civilă privind corupția, semnată la 04.11.1999, la Strasbourg (în vigoare pentru Republica Moldova din 18.06.2000). În: Tratatate Internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol. 1. Chișinău, 2000, p. 171-185.
2. Convenția ONU împotriva corupției, semnată la 31.10.2003, la New York. ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.158 din 06.07.2007. În: Tratatate Internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol. 2. Chișinău, 2007, p. 227-234.
3. Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția din 27.01.1999, Strasbourg ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.542 din 19.12.2003. În: Tratatate Internaționale la care Republica Moldova este parte. Vol. 3. Chișinău, 2004, p. 152-162.
4. Acordul de Asociere dintre R. Moldova și Uniunea Europeană, semnat la 27.06.2014, la Bruxelles. În: Tratatate Internationale, nr. 22 din 30.07.2015, art. nr: 353, în vigoare : 05.08.2015.
5. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
6. Codul penal al Republicii Moldova, Nr.985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr.72-74 din 14.04.2009.
7. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 104-110/447 din 07.06.2003.
8. Codul penal al Republicii Kazahstan. Disponibil: [https://online.zakon.kz/document/?\(vizitat 25.02.2026\).doc_id=31575252](https://online.zakon.kz/document/?(vizitat 25.02.2026).doc_id=31575252)
9. Codul penal al Republicii Georgia. Disponibil: [https://matsne.gov.ge/en/document/\(vizitat 15.02.2026\).download/16426/157/en/pdf](https://matsne.gov.ge/en/document/(vizitat 15.02.2026).download/16426/157/en/pdf)
10. Codul penal al Republicii Bulgaria. Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Bulgaria-RO.html
11. Codului penal al Regatului Bhutan. Disponibil: www.rbp.gov.bt/Forms/PCB%202004.pdf. (vizitat 12.02.2026).
12. Codul penal al Ucrainei. В: Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26.
13. Codul penal al Republicii Letonia. Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html
14. Codului penal al Federației Ruse. В: Собрание законодательства Российской Федерации, 1996, № 25.
15. Codul penal al Republicii Lituania. Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html
16. Codului penal al Republicii Armenia. Disponibil: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus> (vizitat 23.02.2026).
17. Codul penal al României din 28.06.2004. În: Monitorul Oficial al României, din 29.06.2004, nr. 575, abrogat de Legea nr. 286 din 17.07.2009. (vizitat 17.02.2026).
18. Codului penal al Republicii Azerbaidjan. Disponibil: www.e-qanun.az/code/11. (vizitat 19.02.2026).
19. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 104 din 30 aprilie 1992 cu privire la măsurile de combatere a corupției în organele puterii de stat și administrației de stat. În: Monitorul Parlamentului nr. 4 art. 101-1, data intrării în vigoare. Versiune în vigoare din 03.11.1994, în baza modificărilor prin DPRM 281 din 17.10.1994, MO12/03.11.1994 art.120
20. Legea Republicii Moldova, nr.1104 din 06.06.2002 cu privire la CNA. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.209-211 din 05.10.2012.
21. Legea Republicii Moldova, nr. 80 din 19.12.2011 cu privire la Comisia Națională de Integritate. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1-6 din 06.01.2012 (Anexa nr. 1 „Regulamentul Comisiei Naționale de Integritate” capit. VI).
22. Legea Republicii Moldova, nr. 90 din 25.04.2008 cu privire la prevenirea și combaterea corupției. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.103-105 din 13.06.2008.
23. Legea Republicii Moldova, nr. 16-XVI din 15 februarie 2008 cu privire la conflictul de interese. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 94-96 din 30.05.2008.
24. Legea Republicii Moldova, nr. 1264-XV din 19 iulie 2002 privind declararea și controlul veniturilor și al proprietății persoanelor care dețin o funcție de demnitate publică, judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și a unor persoane cu funcție de conducere. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.124-125 din 05.09.2002.
25. Legea Republicii Moldova, nr. 443 din 04.05.1995, serviciului public. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.61 din 02.11.1995.
26. Legea Republicii Moldova nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 185-199.
27. Legea Ucrainei nr. 3207-VI din 07.04.2011 cu privire la introducerea modificărilor în unele acte legislative ale Ucrainei referitoare la răspunderea pentru faptele ilegale corupționale. В: Відомості Верховної Ради України, 2011, № 41.
28. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 325 din 17.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul fiscal pentru anii 2018-2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 125-

29. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 370 din 21.04.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul achizițiilor publice pentru anii 2018- 2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 150-155.

30. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 410 din 07.05.2018 privind aprobarea Planului sectorial de acțiuni anticorupție în domeniul vamal pentru anii 2018-2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 150-155.

31. BRÎNZĂ, S. *Aspectele de drept penal ale provocării luării de mită sau a dării de mită*. În: Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”, 2020, nr. 3, pp. 184-197. ISSN 1418-3199/ISSNe2345-1017.

32. BRÎNZĂ, S. Corupția în sectorul privat: aspecte de drept penal comparat. В: Актуальные научные исследования в современном мире. Журнал. Переяслав-Хмельницкий, 2018, Вып. 8, ч. 3, pp. 87-95. ISSN 998-1418-3183-9.

33. BRÎNZĂ, S. Motivul și scopul luării de mită și ale dării de mită. În: Polish Science Journal, 2021, Issue 6, Part 3, pp. 90-96. ISSN 1857-498-956.

34. CUCIURCĂ, A. Analiza reglementării juridice naționale și internaționale privind infracțiunea de răpire a unei persoane. In: Materialele Conferinței științifice Internaționale, Ediția a 8-a „Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene”, USEM, Chișinău, 2025, pp. 98-107, 1,0 c.a. ISBN 978-9975-3709-1-2. Disponibil: https://usem.md/uploads/files/Activitate_%C8%98tiin%C8%9Bific%C4%83_USEM/Conferin%C8%9Be/2025/Stiinte_Economice/4-5%20decembrie/ISBN%20volumul%201%20conferinta%2004-05.12.25.pdf (vizitat 19.02.2026).

35. DUDA, E.-A., A. CUCIURCĂ și S. PRODAN. Analiza reglementărilor juridice privind hărțuirea sexuală. In: Revista științifico-practică „VECTOR EUROPEAN”, nr. 1, Chișinău, 2025, pp. 37-44, 1,0 c.a. ISSN 2345-1106 E-ISSN 2587-358X. Disponibil: https://usem.md/uploads/files/Activitate_%C8%98tiin%C8%9Bific%C4%83_USEM/Vector/Vector_European_2025_1.pdf (vizitat 22.02.2026).

36. CUCIURCĂ, A. și V. ZAHARIA. Implicarea Republicii Moldova în combaterea criminalității internaționale. In: Materialele Conferinței științifice Internaționale, Ediția a 8-a „Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene”, USEM, Chișinău, 2025, pp. 108-120, 1,0 c.a. ISBN 978-9975-3709-1-2. Disponibil: https://usem.md/uploads/Activitate_%C8%98tiin%C8%9Bific%C4%83_USEM/Conferin%C8%9Be/2025/Stiinte_Economice/4-5%20decembrie/ISBN%20volumul%201%20conferinta%2004-05.12.25.pdf (vizitat 12.02.2026).

37. КОМАР, В. В. Поняття та види підкупу за кримінальним законодавством України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії). Одеса, 2020. 267 с.